

ŠE O PROTISLOVENSKIH DEMONSTRACIJAH V TRSTU**Izvedba manjšinskih določil koristi tudi Italiji****Slovenski fantje z Opčin od srede na svobodi - Drzne napovedi poslanca Bologne - Vita Nuova in Bartoli v boju proti našim pravicam**

Slovinci v zamejstvu so še vedno pod globokim vtisom, ki so ga na njih napravile zadnje šovinistične demonstracije v Trstu. Vsak pošten in nepristranski človek bo razumel, da ni mogoče tako hitro pozabiti, kar se je konec predzadnjega in v začetku zadnjega tedna dogajalo po tržaških mestnih ulicah. Kako naj Slovenci na primer kar čez noč pozabijo, da je množica tržaške italijanske učeče se mladine več dni zaporedoma po ulicah glasno zahtevala njih smrt, ne da bi ji orožniki in drugi organi javne varnosti to preprečili ali vsaj skušali preprečiti? Kako naj Slovenci tudi pozabijo, da so od šovinizma okuženi pobaini napadli slovensko knjigarno, Kulturni dom, ki še ni niti dograjen, slovensko banko in da so celo skušali vdreti v poslopje višje gimnazije?

SLOVENSKI FANTJE V ZAPORU

Ne, kar se je zgodilo, je že samo po sebi tako hudo, da ne more iti hitro v pozabo. To tem manj, ker se je vrh vsega konec prejšnjega tedna po naši deželi bliskovito razširila vest, da je policija zaprla štiri slovenske fante z Opčin, italijanski listi pa so brž pisali, da pridejo kar pred porotno sodišče, češ da so z nekaterimi napisi po cestnem tlaku na Opčinah sramotili italijansko državo.

Naši ljudje so se upravičeno spraševali, kako je mogoče, da se v kulturni in civilizirani državi z največjo lahkoto vlačijo v zapor slovenski fantje, medtem ko se mirno dopušča, da množica podivjane laške mladine več dni zaporedoma sramoti in izživa ves slovenski narod, napada njegove ustanove in celo zahteva njegovo smrt? Spričo takšnega stanja sta se ljudi hkrati pollašali jeza in žalost, ogorčenje in osuplost. Ko se je zato v sredo kmalu popoldne zvedelo, da so bili openski fantje izpuščeni iz koronejskih zaporov, so se naši ljudje nekoliko oddahnili in potolažili, čeprav se vsi dobro zavedajo, da s tem zadeva žal najbrž še ni zaključena.

Kot smo pisali v zadnji številki, so šovinistične demonstracije pripomogle, da smo se Slovenci v zamejstvu ponovno streznili. Spet nam je namreč dana priložnost, da se natančno seznanimo s stvarnostjo ter zlasti ugotovimo, kateri so tisti činitelji, ki se odločno protivijo izvajanju in spoštovanju manjšinskih določil londonskega sporazuma in italijanske ustave ter obenem ustvarjajo v naših krajih pogoje, da lahko pride

do takšnih protislovenskih in tipično fašističnih izbruhov.

NEPOSREDNI VZROK DEMONSTRACIJ

Kot znano, je neposredni vzrok zadnjih protislovenskih demonstracij bila vsebina pisma, ki ga je zunanji minister Segni poslal tržaškemu demokristjanskemu poslancu Bologni. V pismu je med drugim rečeno tole: »Glede na uvedbo dvojezičnosti na Tržaškem ozemlju se strinjam, da je treba zelo pazljivo, premišljeno in postopno pričeti izvajati obveznosti, ki smo jih prevzeli s Posebnim statutom, da se ne stavijo v nevarnost odnosi mirnega sožitja med prebivalstvom«.

Prav je, da te besede natančneje proučimo, ker na ta način lahko pridemo do zelo zanimivih zaključkov. Pri tem pa naj nam pomaga sam poslanec Bologna. Ta je v tej zvezi v glasilu tržaške Katoliške Akcije Vita Nuova z dne 11. t. m. med drugim takole pisal: »Skrbi se, da se ne bo nič ukrenilo, niti to, kar je napisano v Memorandumu in kar predstavlja obveznost, če bi to stavilo v nevarnost odnose mirnega sožitja«.

Ne vemo, če se g. Bologna zaveda drznosti in hkrati smešnosti svojih trditev. Kje se je v moderni dobi na svetu že zgodilo, da

sta dve narodne skupnosti, ki živita druga poleg druge na določenem ozemlju ali sta celo pomešani, zato prišli v spor, ker sta bili enakopravni, se pravi, da sta uživali enake pravice in enake dolžnosti ter da jima je bil zajamčen nemoten kulturni in gospodarski razvoj? Doslej smo vedno slišali, da trenja med narodi in državami niso nastajala zaradi njih enakopravnosti, temveč zato, ker narodi **niso bili enakopravni**, ker so v isti državi obstajali gospodarji in hlapci, veliki in majhni, močni ter šibki itd.

Ker manjšinska določila londonskega sporazuma zlasti ščitijo in jamčijo enakopravnost tržaških Slovencev z Italijani, je jasno, da njih uvedba in izvajanje v zdravih razmerah in pri ljudeh dobre volje nikakor ne more spravljati v nevarnost sožitja med dvema narodoma, temveč je lahko samo edini pogoj in način, da med tu živim ljudstvom pride do mirnega sožitja in prijateljskega ter plodnega sodelovanja.

S širjenjem takih bedastoč, ki ne morejo prepričati nobenega resnega človeka, pa je Bologna v resnici le dajal veliko potuho tistim pobalinom, ki so po Trstu v zboru vzklikali »Fora i ščavi« in »A morte i ščavi«, in zato je za protislovenske demonstracije moralno soodgovoren.

Ne poslušajte zakrknjenih in nepoboljšljivih nacionalistov

Da bodo naši bralci spoznali, s kom v resnici imamo opravka, pa navedemo še zaključek članka, ki ga je Bologna objavil v že omenjeni številki Vite Nuove. Tako lahko beremo: »Ko bodo naše manjšine v Jugoslaviji (in, v ostalem, jugoslovanski državljani sami) uživale enake politične, civilne in verske svoboščine, kot jih uživajo Slovenci v Italiji, tedaj se bodo smele delati določene primerjave in bodo nekatere pritožbe imele določen smisel. Prej ne«.

Teško si moremo predstavljati, da je nekaj takšnega napisal človek, ki zna šteti samo do pet, kaj šele mož, ki si ga je ljudstvo zbralo za svojega zastopnika v poslanski zbornici. Kot smo že večkrat poudarili, mi povsem sprejemamo in odobravamo načelo recipročnosti, saj se samo po sebi razume, da to načelo zadeva le vprašanje **enakopravnosti narodnih manjšin z večinskimi narodom** in ne more imeti nobene zveze z družbeno, socialno in politično ureditvijo Italije ali Jugoslavije. Z enako pravico kot Bo-

logna bi se namreč tudi Jugoslovani lahko postavili na stališče, da bodo italijanski manjšini v bivši coni B in v Jugoslaviji priznali, kar ji po mednarodnem dogovoru pripada, šele tedaj, ko bo v Italiji zavladal socialistični družbeni red. Jasno je, da pot, ki si jo je izbral poslanec Bologna, ne vodi nikamor, temveč samo otežkoča sporazumevanje med tukajšnjim prebivalstvom.

Toda kako moremo pričakovati, da se bodo v naših krajih pričeli odpravljati narodnostni spori, če krogi, ki bi bili še najbolj poklicani, da pomagajo pravično reševati vprašanje odnosov med večino in manjšino, prav ničesar ne ukrenejo v tem smislu, temveč celo brez pridržkov odobravajo in podpirajo politiko raznarodovanja in zapostavljanja Slovencev.

Oglejmo si na primer, kaj je v zvezi s protislovenskimi demonstracijami pisala tržaška Vita Nuova, ki v glavi nosi naslov »katoliški list«. »Zaupamo« — pravi list —

(Nadaljevanje na 2. strani)

RADIO TRST A

• NEDELJA, 19. februarja, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 9.30 Slovenski narodni motivi; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 11.30 Oddaja za najmlajše: »Zdravilni studenček«, pravljica (Vilko Cukuta), igrajo člani RO; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... Kronika tedna v Trstu; 14.45 Zbor »Ivan Cankar«; 17.00 Za smeh in dobro voljo (ponovitev); 19.00 Nedeljski vestnik; 21.00 Iz zakladnice slovenskih narodnih pesmi: »Jezus jemlje slovo od Marije« (Marija Tomazin); 21.25 Mozart: Trio za dva klarineta in fagot — Mirt: Kvartet za godala; 22.00 Nedelja v športu.

• PONEDELJEK, 20. februarja, ob: 18.00 Italijanščina po radiu; 18.30 Mladi solisti: Pianist Gino Brandi — Scarlatti: Dve sonati, Bach: Fantazija v c-molu, Debussy: Dva preludija, Prokofiev: Tretja sonata; 19.00 Postno predavanje — Msgr. Janez Vodopivec: »Klic človeštva k Bogu«; 20.00 Sportna tribuna. Približno ob 21.40 »Nove knjige in izdaje«.

• TOREK, 21. februarja, ob: 18.00 Šola in vzgoja Ivan Theuerschuh: »Načelo vzgojne doslednosti«; 18.30 Lajovic: Pesem jeseni, simfonična pesnitev; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 20.30 Večer z Ljubljanskim jazz-ansambлом in z Marjanco Držaj; 21.00 Tvorčina sanj, obzornik filmskega sveta; 22.00 Sprehodi po antičnih gajih — Alojz Rebula: »Horac, učitelj življenjske modrosti«.

• SREDA, 22. februarja, ob: 18.00 Slovenščina za Slovence; 18.30 Liki in značaji iz opernih del: »Knez Igor« (Igor Rutar); 19.00 Zdravstvena oddaja; 20.30 »Dekle brez dote«, drama v 4 dej. (A. Ostrovski - V. Suhadolc), igrajo člani RO; 22.30 Koncert Ambrožijanskega petja.

• CETRTEK, 23. februarja, ob: 18.00 Radijska univerza — Tone Penko: Strupi, mamla in nasladila: »Skopolamin«; 18.30 Skladbe Milojevića, Matza, Cigliča, Ramoša in Srebotnjaka v izvedbi čelista Gorazda Grafenauerja in harfistke Pavle Petrič-Uršičeve; 19.00 Sirimo obzorja — Umetnost naših cerkva: »Dolina« (Jože Peterlin). Približno ob 21.20 Književnost in umetnost: »Roman Ilke Vašte o Janezu Trdini — Izobčenec« (M. Jevnikar). Približno ob 22.25 Znanost in tehnika — Miran Pavlin: »Razvoj letalstva po načrtih angleških strokovnjakov«.

• PETEK, 24. februarja, ob: 18.00 Italijanščina po radiu; 19.00 Postno predavanje — Dr. Lojze Suštar: »Srečanje z Bogom«; 21.00 Gospodarstvo in delo; 21.20 Koncert operne glasbe; 22.00 Obletnica tedna — Jože Hočevar: »Spomin na brata Grimm ob 175-letnici Wilhelmovega rojstva«; 22.15 Srečanje s slavni glasbeniki: »Andreas Segovia«.

• SOBOTA, 25. februarja, ob: 13.30 Dobrodošle! Plošče prvič v oddaji; 15.30 »Brezčasnež«, drama v 3 dej. (Gerolamo Rovetta - Martin Jevnikar), igrajo člani RO; 18.00 Radijska univerza — Ivan Rudolf: Čudovitosti rastlinstva: »Starostni kolobarji olesnelih rastlin«; 19.00 Pomenek s poslušalkami; 20.40 Zbor »Lojze Bratuž« iz Gorice; 21.00 Za smeh in dobro voljo, nato Podeželski ansambli.

TEDENSKI KOLEDARČEK

19. februarja, nedelja: 1. postna, Julijan
20. februarja, ponedeljek: Leon
21. februarja, torek: Feliks, Irena
22. februarja, sredo: Kvatre, Marjeta
23. februarja, četrtek: Peter Damiani
24. februarja, petek: Kvatre, Matija
25. februarja, sobota: Kvatre, Viktorin

PUSTNI STROŠKI

Ta in oni bō s Prešernom potarnal o »presnetem pustnem mačku«. Kaj glavobol, trudne pete, mošnjček, ta je prazen! Bolje je, niti seštevati izdatkov, kot so jih na Dunaju.

Na občinskem uradu so na podlagi vstopnic zračunali, da se je udeležilo pustnih prireditev 50 tisoč ljudi manj kot lani. Potrošili so pa približno toliko kot lani, to je nad 600 milijonov lir. Potemtakem so veseli Dunajčani letos bolj plesali in pili, kot so lani. Menda je bilo tudi drugod podobno.

Izvedba manjšinskih določil koristi tudi Italiji

(Nadaljevanje s 1. strani)

»da se ne bo nič napravilo, kar bi žalilo prepričanje in čustvovanje Tržačanov. Na vsak način je pot, ki so jo zbrali dijaki in nekateri tistih, ki jih vodijo, najmanj prikladna za doseg tega, kar hočejo«.

Iz teh besed neovržno izhaja dvoje: prvič, da glasilo italijanske tržaške Katoliške Akcije smatra uvedbo dvojezičnosti — s tem razumemo zlasti svobodno uporabo materinščine v vseh javnih uradih — za nekaj, kar bi »žalilo prepričanje in čustvovanje Tržačanov« in drugič, da se Vita Nuova popolnoma strinja s ciljem, ki so ga pobalini zasledovali, le da ne odobrava sredstev, ki so se jih posluževali za doseg svojega cilja.

Če k temu neodgovornemu in hkrati nemoralnemu pisanju dodamo še izjave bivšega tržaškega župana Giannija Bartolija, ugotovimo, da so vplivni možje demokristjanske stranke in tržaških cerkvenih krogov te dni najbrž dosegli vrhunec v svoji dejavnosti proti izvajanju manjšinskih do-

ločil londonskega sporazuma, se pravi proti priznavanju najosnovnejših narodnih pravic Slovincem.

Bartoli je namreč prejšnji teden na zborovanju komisij za gradnjo »Hiše istrskega bratstva« med drugim izjavil, da je zahteva Jugoslavije, naj se naši manjšini priznajo narodne pravice, nič manj kot »izzivanje proti pravicam večine in žalitev za ezule«. Bartoli nadalje pravi »da sta oportuni in potrebni stalna budnost in odločno nasprotovanje, kadarkoli se prične razpravljati o vprašanju dvojezičnosti« v Trstu.

Spričo takšnega razvoja dogodkov in če bo Rim tudi v bodočnosti poslušal zakrknjene in nepoboljšljive tržaške nacionaliste, ni nič čudnega, če bo naše ljudstvo čedalje bolj zgubljalo zaupanje v odgovorna oblastva in če bo v očeh Slovincem čedalje bolj padal ugled same države. Je to v korist Italije? Mislimo, da ne. Zato naj se zlasti čimprej pričneta strogo izvajati črka in duh manjšinskih določil londonskega sporazuma in italijanske ustave.

D. L.

Kljub napredku velik del človeštva v bedi

Nemški škofje so si izbrali kot letošnjo osrednjo misel svojih pastirskih pism za postni čas socialno udejstvovanje ter odpora proti lakoti in boleznim, ki tlačijo človeštvo. V pismu naprošajo vernike, naj pomagajo bližnjemu z molitvijo, a tudi z gnetno pomočjo posebnemu »Odboru škofov proti lakoti in boleznim na svetu«. Lansko leto je ta organizacija nabrala skoro 12 milijard lir.

Potrebe pa rastejo hitreje kot pomoč. Vsako leto, tako pišejo škofje, umre na svetu za lakoto 40 milijonov ljudi. Niti zdaleč si ne moremo predstavljati v moderni atomski dobi, v času milijarderjev in zvezdnic, da toliko milijonov ljudi, otrok in žena nima za grizljaj kruha. Sramota našega časa se še nadaljuje. Ugotavljajo, da dve tretjini človeštva, zaradi pomanjkanja, ne čakata niti 30 let starosti. Od 900 milijonov otrok, kolikor jih živi na svetu, jih 500 milijonov pogreša zadostne hrane, zdravil, doma in šole. Neverjetna bilanca o bedi človeškega rodu! Kljub moderni zakonodaji, zavetiščem in okrevališčem!

Najbolj so še vedno prizadete Azija, Afrika in Južna Amerika. Odtod prihaja tudi

največ klicev za pomoč. Z vsega sveta je lansko leto omenjena organizacija prejela 1200 pozivov za pomoč. Potrebni je 37,5 milijarde lir, da bi samo tem zadostili. Prosijo za bolnišnice, šole, zdravniške postaje, celo za odkup sužnjev in vrtnje potrebnih vodnjakov. Vsega je potreba in vse prošnje so nujno popolnoma utemljene. Sredstev in denarja je pa komaj za eno tretjino. »Nikar ne odpodimo ostalih dveh tretjin izpred naših vrat,« pozivajo nemški škofje.

Res, potrebna, sodobna in premisleka vredna pridiga za letošnji post.

Sodelovanje s socialisti

Po dolgih razpravah in pogajanjih je vodstvo demokristjanske stranke končno le pristalo, da se v nekaterih občinah sestavijo tako imenovani sredinsko-levičarski občinski odbori, v katerih poleg demokristjanov, republikancev in socialnih demokratov sodelujejo tudi Nennijevi socialisti.

Takšen odbor so najprej sestavili v Milanu, nato v Genovi in v La Spezii in včeraj je bil dosežen sporazum tudi v Florenci.

Desničarski krogi v KD se zato pripravljajo, da bodo ostro napadli strankinega tajnika Mora in vse levičarje, s Fanfanijem vred. Prvi spopad bo na seji vsedržavnega sveta stranke, ki bo v kratkem. Od izida tega zasedanja je baje odvisen tudi nadaljnji obstoj Fanfanijeve vlade.

Slovensko šolstvo v Italiji

Prihodnji teden bo pristojna parlamentarna komisija pričela razpravljati o zakonskih osnutkih za uzakonitev in ureditev slovenskega šolstva v Italiji. Proučila bo vladni zakonski osnutek in osnutek, ki so ju predložili komunistični in socialistični poslanci.

Revolucija in kino

Revolucijski junak kapitan Galvao bo postal filmski igralec. Se pred nekaj tedni je bil znan got voditelj upornikov, ki so zasedli portugalsko prekoceansko ladjo »Santa Maria« v znak protesta proti diktatorju Salazarju. Ko je bila ladja zajeta, je Galvao prosil za politično zatočišče v Rio de Janeiru in ga je tudi dobil. Zdaj je pa revolucijski kapitan dobil vabilo od neke velike filmske družbe, naj prevzame prvo vlogo v filmu, ki bo kazal upor na »Santa Mariji«. Galvao je na ponudbo pristal, ker upa z nagrado napolniti revolucijsko blagajno.

Ogaben zločin - ubili so Lumumbo

V nedeljo zvečer so oblasti v Katangi uradno sporočila, da so prebivalci neke vasi ubili na begu bivšega prvega ministra v Kongu Patrica Lumumbo, predsednika senata Okito in ministra M'Polu. Kot je znano, so bili ti trije borci za neodvisnost Konga zaprti od nasprotne vlade v Katangi, ki je pod vplivom belgijskih krogov. Iz zaporov v pokrajini Mungulunga se je Lumumbi in tovarišema baje posrečilo pobegniti. Helikopter pa je avto z ubežniki v džungli izsledil in nadziral njih beg. Katanška vlada je razpisala veliko nagrado na njih glave, ki so res padle že čez dva dni.

Nasilna smrt črnega voditelja je izzvala veliko presenečenje po vsem svetu, zlasti v Ameriki, Sovjetski zvezi in v stekleni palači Združenih narodov. Sovjetska zveza dolži predvsem glavnega tajnika Hammar-skjöldda, da je zakrivil smrt Lumumbe in da je odgovoren za kaos v Kongu, ker je stalno podpiral opozicijo. Umor Lumumbe je po vsej Evropi povzročil psihološko krizo, ki bo pripeljala zopet do ostrih nasprotstev med zahodnim ter vzhodnim blokom, v srcu Afrike pa morda do krvave državljanske vojne. Brez dvoma je tudi Lumumba kriv krutih nastopov proti belcem, vsaj v prvih dneh svoje vlade. Vendar večina afriških držav ostro obsoja umor, v katerem vidi novo metodo določenih držav, da od-

stranijo neljube voditelje. Proti državam, ki so posredno ali neposredno podpirale odstranitev Lumumbe, so nastopili tudi zastopniki azijskih držav.

V Moskvi so v torek dijaki, v prvi vrsti črnici, hoteli napasti belgijsko poslaništvo. Sovjetska zveza zahteva odstop Hammar-skjöldda in praznava za edino pravega poglavarja v Kongu bivšega Lumumbovega ministra Gizengo. Najhujše demonstracije proti Belgiji in za umorjenega afriškega vodjo so pa uprizorili v Beogradu. Opustošili so belgijsko poslaništvo. Izzivači so nemire izrabili za demonstracije proti vsem zapadnim državam.

Nepremišljeni umor v Afriki je vzbudil resnično in umetno ogorčenje tudi v Evropi. Če drugega ne, je pokazal, da velike politike ne delajo več samo »veliki«, ampak tudi neznanstveni, črni ali drugokožni ljudje. Dejstva je pač treba priznati, tudi če nam niso ljuba.

Sonce je mrknilo

Petnajsti februar 1961 bo v zgodovini proučevanja nebesnih teles ostal zapisan kot pomemben dogodek. Na stotine astronomov je prišlo na tri glavna opazovališča: v Arcetri, na goro Conero pri Anconi (Italija) in v Split (Jugoslavija). Ti kraji so bili natančno v središču temnega pasu, ki je nastal ob popolnem sončnem mrku. V Italiji je ta pas segal od Torina do Rima. Naši kraji, Trst in Gorica, so lahko opazovali le delnega, vendar je lunin krog tudi pri nas zakril skoro vso sončno ploščo. Za temnitev se je pričnela ob 7,36. Jutranja svetloba je začela dobivati vedno bolj bledikasto barvo. Dobri opazovalci so ugotovili, da so se ptički, mačke in kokoši plaho skušali skrivati, ker so občutili, da ni pravi čas za mrak. Ob 8,42 je luna zakrila največji del sončne ploskve, in sicer 0,983 celotne velikosti. Nato je sončna luč postajala vedno bolj žarka, blede obrazi so dobili barvo in tudi ptički so začeli spet žvrgoleti v vejah. Lahna omotica, ki se je prej lotevala ljudi, je zginila. Nebesna prikazen sončnega mrka je minila. Učenjaki z vsega sveta bodo izmenjali podatke o svojih opazovanjih, kajti taki pojavi so silno redki.

Zadnji popolni sončni mrk so v Italiji

ogli opazovati leta 1605. Pozneje so se pojavljali le delni. Leta 1905 zopet skoro popolni mrk in za njim včerajšnji. Prihodnjega pa ne bo menda nihče od nas čakal, ker se bo prikazal šele leta 2081.

Iz letošnjih opazovanj so astronomi ugotovili precej novih podatkov o fizični sestavi sonca.

POGAJANJA V CELOVCU

Kljub velikanskemu hrupu se pogajanja med Italijo in Avstrijo zaradi Južne Tirolske niso pretrgala. Dunajska vlada je po pogajanjih v Milanu poslala preko poslaništva nove ponudbe za sestanek v Salzburgu. Italijanska vlada se je pa odločila, naj se zastopniki zbere v Celovcu. Do pogajanj bo prišlo prve dni marca. Avstrijska delegacija bo sestavljena iz istih oseb, kot je bila v Milanu s Kreiskyjem in Gschnitzerjem na čelu. Za italijansko se še ne ve natančno.

Nekateri se sprašujejo, zakaj so si italijanski odposlanci izbrali prav Celovec? Morda zato, da bodo med pogajanja pokazali s prstom kar skozi okno, kako se godi slovenski manjšini pod Avstrijo.

Istočasno pa skušajo na Južnem Tirolskem razbiti nemško enotnost. Našli so nekatere domačine, ki so ustanovili nemško južnotirolsko socialistično stranko. Vodi jo neki čevljar in ima za seboj okrog 180 pripadnikov.

Podoben poskus razbiti južnotirolsko ljudsko stranko so naredili s »Tiroler Volksverbandom« (Tirolska ljudska zveza). List »Alto Adige« je objavil seznam njenih članov. Zdaj se pa prav v istem listu berejo protestna pisma oseb, katerih imena so zlorabili. Časnik se brani, češ da je pomotoma navedel neki stari seznam. Na smešne načine hočejo razbiti enotnost manjšine!

Kava ni za perutnino

V S. Paulu v Braziliji so se spraševali, zakaj kokoši manj kokodakajo in zakaj se v valilnicah izvali komaj polovica piščancev. Pri skrbnejšem opazovanju so ugotovili, da so te kokoši dobile za zobanje tudi kavo. Z nadaljnjimi poskusi so ugotovili, da posamezno zrno pozobane kave nima posebnih posledic, a če predstavlja kava samo 1/20 vse krme, se hitro zmanjša nesnost in tudi iz podloženih jajc se izvali vedno manj piščancev. Razvija se torej sterilnost.

Policijski arhiv 1960

Vsako leto naredi vsa podjetja obračun o svojem delu. Iz predalov zbrskajo stare papirčke in pregledajo zapiske in opombe, ki so si jih med letom naredili.

Približno nekaj sličnega je tudi v policijskih arhivih. Koliko primerov in za vedno skritih, smešnih in žalostnih imajo zabeleženih. Neznani zbiratelj odpadlih arhivskih zapiskov je sestavil zbirko takih primerov. Iz njih hočemo izbrati samo nekatere, ki so motili policije sveta v lanskem letu. Evo jih:

V največjem hotelu mesta Hove na Angleškem je glavni vratar nesel iz pisarne zavitek z biseri v hotelsko zakladnico. Spotoma je južinal sir s kruhom. Priteče neznanec s samokresom, zmedeni vratar mu ponudi kruhek, vlomilec še bolj zmeden popade kruh namesto biserov in zbeži.

Neki policist v državi Reno je ustavil avto z dvema sumljivima. Čez pet minut je sedel na cesti zvezan z lastnimi sponami.

V knjigarni Pullmann v Washingtonu so tatovi pokradli vse izvode knjige »Kako se ubranim tatov?«

V Južni Afriki sta dva zlikovca na tiho porivala ukraden nov avto iz garaže. Ko sta zunaj mesta hotela sesti vanj in ga pognati, sta opazila, da je brez motorja.

V odličnem hotelu v Miamiu so gostje vedno odnašali, to se pravi kradli, srebrne žlice za juho in čaj. Policija je svetovala hotelirju, naj vse žlice prebode, da bodo imele drobno luknjico. Gostje so se morda pokapali po srcaji, a nihče ni več odnesel žlice.

V neki nemški trgovini železnine so vlomilci našli v izložbi mehanični sveder z reklamnim vabilom: Prevrta tudi debelo jeklo! Res so z njim prevrtali blagajno trgovine in odnesli nekaj milijonov.

Proti novim svetovom

Minili so časi, ko so se čudili Kolumbu in drznim mornarjem, ko so jadrili proti drugim celinam. Danes niso več kontinenti novi svetovi.

Od 12. februarja letošnjega leta si človek že upa na druge nove svetove, na planeté v vsemirju. Ta dan so nekje blizu Urala v Sovjetski zvezi pognali v osvetje ogromno raketo, od katere se je odgnala posebna »medplanetarna postaja«. Leti z brzino 4 km na sekundo proti planetu Veneri. Kakor imajo velesile na morju ladje, s katerih odletajo letala, tako se je zdaj posrečilo znanosti zgraditi zračne nosilke, od katerih se še naprej odganjajo drugi sateliti.

Novi sovjetski kozmični satelit Venusnik ali Kupido, meri spotoma moč kozmičnih

izzarevanj, magnetizem in, kar je najnovejše, snov ali plazmo v medvezdnem prostoru, ki je po dosedanem pojmovanju »prazen«. Medvezdna opazovalna postaja je že dvakrat poslala na ukaz z Zemlje svoje podatke. Med poletom jo bodo vsakih pet dni »vprašali« za nove. V območje Venere bo priletela šele čez tri mesece. Polet proti novim svetovom je torej mogoč.

Ameriški znanstveniki priznavajo, da so jih sovjetski prehiteli najmanj za eno leto. Poleg znanstvene vrednosti in napredka, pa predstavlja Venusnik tudi novo nevarnost človeštvu. S takih kozmičnih postaj bo mogoče obmetavati z raketnimi izstrelki katerikoli del zemeljske površine. Človeštvo se bo z novim znanstvenim napredkom ali poslavlilo ali uničilo.

Tržaškega

Tržaški mestni svet:

NOVA CERKEV

Dnevni tisk je v zadnjem času objavljaval dolge razprave o novi cerkvi, ki bi se po želji cerkvenih oblastev morala zgraditi na trgu Carlo Alberto. O tem vprašanju je dolgo razpravljala tudi tržaški mestni svet na seji, ki je bila v torek. Ker mestni regulacijski načrt ne predvideva gradnje cerkve na omenjenem trgu, je svet moral najprej razpravljati in sklepati o predlogu, da se regulacijski načrt tako spremeni, da se bo na tem kraju lahko zidala cerkev.

Proti temu predlogu pa so bili svetovalci vseh italijanskih strank, razen demokristjanov in Tolloya, svetovalci dr. Simčič pa se je glasovanja vzdržal. Zato predlog ni prodril in cerkev se ne bo zidala na trgu Carlo Alberto, temveč po vsej verjetnosti na bližnji parceli, ki jo je škofija kupila od družbe FIAT.

Repentabor:

IZREDNA SEJA OBČINSKEGA SVETA

V sredo zadnjega tedna se je na repentaborskem županstvu sestal na izredni seji občinski svet ter razpravljaval o šovinističnih demonstracijah v Trstu. Po nastopih župana Bizjaka in daljšem govoru odbornika Veljka Guština je bila soglasno sprejeta resolucija, v kateri svet odločno protestira proti barbarskim dogodkom v Trstu, graja popustljivost oblastev ter zahteva, naj se prično čimprej izvajati določila londonskega sporazuma, ki so bila sprejeta v zaščito pravic narodnih manjšin.

Pred kratkim je bil odobren tudi zadnji gospodarski načrt. Naši občini je bilo nakazanih 7 milijonov, od katerih več kot polovica odpade na popravilo občinskih cest. Ostalo pojde za zboljšanje javne razsvetljave, razširitev vodovodnega omrežja in popravila na občinskih poslopih.

Šempolaj:

NOVI ŽUPNIK

Šempolajska župnija, pod katero poleg Šempolaja spadajo še Slivno, Praprot, Prečnik in Trnovica, je bila več kot eno leto brez dušnega pastirja. Prav na Novo leto 1960 smo namreč pokopali zadnjega dolgoletnega župnika in dekana Vinka Štanta. Od tedaj je dušnopastirsko službo v naši fari opravljal zgoniški župnik Anton Prinčič.

Pred kratkim pa je dospela vest, da je bil za novega dušnega pastirja v Šempolaju imenovan g. Mirko Mazora, ki je bil več kot eno desetletje kaplan v župniji Sv. Ignacija v Gorici. Kot smo brali tudi v Novem listu, je njegova premestitev vzbudila pri goriških vernikih precejšnje negotovanje in proteste, ker se je izvršila, kot vse kaže, na željo dobro znanih in našemu ljudstvu nenaklonjenih krogov.

Slišali smo, da bo novi župnik došel v Šempolaj v nedeljo, 26. t. m. Upamo, da mu bodo verniki šempolajske fare priredili dostojen sprejem, ki ga novi dušni pastir še posebej zasluži po vsem, kar je v zadnjih časih moral doživeti.

V tej zvezi se moramo dotakniti še vprašanja, ki je zelo pereče. Župnišče v naši vasi je namreč v takšnem stanju, da je prava sramota tako za vas kot za občino. Že dolgo let ni bilo v njem izvršeno nobeno temeljito popravilo in zato poslopje počasi razpada. Zato pričakujemo, da bo občinska uprava takoj poskrbela za njegovo preureditev, saj vemo, da ima na razpolago sredstva za takšna dela.

Zgonik:

GOSPODARSKI NAČRT

Pred dnevi so oblastva odobrila gospodarski načrt za leto 1960-61. Zgoniški občini je za razna dela bilo nakazanih skupno 12 milijonov lir. Od te vsote je šest milijonov bilo odobrenih za potrebe šolskega poslopja v Gabrovcu. Občinska uprava se še ni odločila, ali naj sezida novo poslopje ali pa razširi in preuredi staro stavbo.

En milijon lir je bil nakazan za razširitev vodovodnega omrežja, en milijon so določili za izboljšanje občinskih cest, 4 milijoni pa so bili nakazani za popravila na raznih občinskih poslopih in na cerkvah. Na županstvu so nam povedali, da gre pri zadnjih dveh postavkah najbrž za pomoto in da bodo zato prosili, naj se sklep višjih

Naročnike, ki niso še poravnali naročnine, opozarjamo, naj to store čimprej. Poravnajo jo lahko ali na upravi lista ali po poštni položnici, ki jo dobe na vsakem poštnem uradu.

Uprava

oblastev tako popravi, da bodo 4 milijoni določeni za urejevanje cest in en milijon za poslopja in za potrebe cerkva.

O tem vprašanju pa bo moral razpravljati občinski svet, ki se bo sestal v kratkem.

Nabrežina:

ZASEDANJE OBČINSKEGA SVETA

V torek, 21. t. m., se prične redno zasedanje devinsko-nabrežinskega občinskega sveta. Na dnevnem redu je več kot dvajset točk, med njimi proračun tekočega leta. Na prvi seji bodo, kot se zdi, obnovili razne komisije, in sicer podporno, davčno in volilno komisijo, izvolili občinskega zastopnika v šolski patronat ter imenovali nove člane Konzorcija kraškega vodovoda, Konzorcija za zdravniško, tehnično in živinozdravniško službo.

Ena prvih točk dnevnega reda je tudi priziv, ki so ga vložili svetovalci manjšinske liste dr. De Rinaldini, Bandini in Lenarduzzi proti sklepu občinskega sveta, da se potrdi izvolitev kandidata manjšinske liste dr. Posarellija. O tem vprašanju se bo najbrž razvila zanimiva razprava.

Ljudska stanovanja

Družinske poglavarje iz devinsko-nabrežinske občine, ki bivajo v nezdrih stanovanjih in imajo pogoje, da dobijo stanovanja v novih ljudskih hišah v Devinu in Nabrežini, opozarjamo, da se bodo vlagale

prošnje za dodelitev stanovanj ves mesec marec. Prošnje bo treba napisati na posebnih obrazcih, ki jih bodo prizadeti lahko že prve dni marca dvignili na županstvu.

GEOGRAFSKI ZBOR

V dneh od 4. do 9. aprila letošnjega leta se bodo zbrali v Trstu na XVIII. kongresu geografije iz Italije. Zborovali bodo v več skupinah, katere bodo obravnavale vsaka svoje posebno vprašanje.

Pripravljajo tudi veliko razstavo zemljepisnih kart.

SLOVENSKO GLEDALISCE V TRSTU

V soboto, 18. febr., ob 18. uri v Avditoriju v Trstu
krsna predstava

Pavel Golia

»SNEGULJICA«

V nedeljo, 19. febr., ob 16. uri v Avditoriju v Trstu,
v sredo, 22. febr., ob 18. uri na Opčinah

»SNEGULJICA«

Beneška Slovenija

GORENJI BRNAS

Oblast se je vendarle zganila in je sklenila začeti s popravo ceste, ki pelje iz Šempetra v Gorenji Brnas. Popravila so bila v resnici potrebna, ker vodi cesta po strmem bregu v hrib. Zgraditi bodo morali tudi podporne zidove. V vasi pa bodo pri ovinku pod cerkvijo zravnali širši prostor, da se bodo mogli avtomobili obračati. Trg je nujna zadeva, ker vas skoro visi na pobočju. Hišni gospodarji so se v tej zadevi že nekaj pomenili. Ministrstvo za javna dela, je že nakazalo podporo in določilo 2.200 delovnih dni za vsa potrebna popravila. Do majhnega zaslužka bodo na tak način prišli tudi domačini.

MALINA PRI AHTENU

O naših izseljencih pišemo navadno, kadar se zgodi kaka nesreča ali če pridejo domov na obiske. Kdor pa nima več svojih domačih, pozabijo nanj doma in še bolj v tujini. Vendar so pred nekaj tedni pisali veliki francoski časniki o našem domačinu Silviu Mateliču, ki je zaposlen v Valle Aunette. Omenjali so ga pa zato, ker je lastno življenje izpostavil, da je rešil dva otročiča iz goreče hiše. Ko je šel zjutraj na delo, je videl dim skozi okna in slišal otroško kričanje. Triletno dete in sedemletni otrok sta bila že v hudi nevarnosti in precej opečena. Če bi ne prišel naš izseljenec mimo, bi se v plamenih zadušili. Zdaj se nahajajo vsi trije v bolnišnici. O našem domačinu gre hvala po vsej okolici. Tudi mi mu čestitamo in želimo, da se brž pozdravi od opeklin.

TIPANA

Nekateri ljudje se silno trudijo, da bi dokazali nekaj kot zgodovinsko resnico, kar v resnici ni. Nekaj takega se je zgodilo tudi dnevniku »L'Avvenire«. V dopisu iz Tipane pravi, da je nekdo našel med stari papirji tudi zemljiški črtež naše občine. Segaj v 18. stoletje in opisuje našo okolico kot premoženje in lastnino beneške grofovske rodbine Savorgnan. Iz te najdbe kratkomalo zaključuje, da niso naši vaščani tudi po rodu Slovenci. Iz uradnih dokumentov, ki so pisani v italijanščini in ki omenjajo slovenske kraje, pač še ne moremo sklepati na etnično ali narodnostno sestavo dotičnih krajev.

SEZNAMI NA VPOGLED

Na mestnem županstvu so na vpogled sezname neposrednih obdelovalcev zemlje, ki pridejo v poštev za bolniško zavarovanje. Prizadeti si jih lahko ogledajo med uradnimi urami vsak dan v protokolnem uradu (Ufficio protocollo). Upravičenec, ki ni vpisan, sme vložiti priziv na kolkovanem papirju za 100 lir na prefekturo.

KAJ BO S POSTAJO?

O goriški južni postaji se že dolgo časa govori in piše. Nameravajo jo prenoviti in zvišati za eno nadstropje. Načrti so že izdelani. V glavnem prostoru ob vходу kalže načrt novo steno z okenci za vozovnice in urade; iz tega prvega prostora bodo vodila velika vrata naravnost na peron in ne več po ovinku skozi čakalnico. Namere in

Kanalaska dolina

S tem pa ne rečemo, da niso grofje Savorgnan imeli svoje fevdalne oblasti tudi nad slovenskimi kraji pod Matajurjem in da so njih biriči tamkaj italijansko uradovali.

OVCJA VAS

Lepe zimske nedelje privabljajo v naše kraje vedno več nedeljskih športnikov in smučarjev. Zičnica na vrh Svetih Višarij je precej povzdignila zimski šport in turizem v Kanalski dolini. Na snežišča pod Višarjami opozarja tudi nov napis na naši postaji.

V zvezi z razvojem tujskega prometa, ki je za Kanalsko dolino važen vir dohodkov, so se pred tedni zbrali v Trbižu na posvet župani iz Trbiža, Naborjeta in Pontebe skupaj z zastopniki Ustanove treh Benečij in z odbori za tujski promet. Izvolili so še poseben odbor, ki bo pripravil podroben načrt dela. Pobuda je pametna in koristna. Zeleti pa je, da se iztrebi sleherni šovinizem in opazke, ki letijo včasih na račun slovenskih in nemških izletnikov ali romarjev. Saj mi živimo od njih, ne oni od nas!

KORISTI OD DVOJEZICNOSTI

Zadnja dva tedna tudi v Beneški Sloveniji beremo o hudih napadih in jezi zaradi zahtev po dvojezičnosti.

Širša javnost pa najbrž ne ve, da živi pri nas kategorija ljudi, ki ima precejšnjo korist od dvojezičnosti, čeprav niso slovenske narodnosti. To so železniški sprevodniki na pontebanski progi od Humina (Gemonne) do Trbiža. Ti imajo pravico do posebne mesečne doklade 4500 lir, ker morajo v službi govoriti tudi v drugih jezikih, to je v nemščini in slovenščini. Preko poslanca Marangoneja so poleg drugihboljšanj železničarji prosili, naj se »dvojezičnostni« dodatek zviša. Minister je odgovoril, da ne more za sedaj ugoditi, ker je bil dodatek pred kratkim povišan.

Mi želimo, da bi ga jim tudi potrojili. Trenutno pa hočemo ugotoviti, da so sprevodniki na naši progi še posebej plačani, da odgovarjajo v tujem jeziku. Zal, to se pa ne godi vedno.

Druga ugotovitev je pa ta, da, medtem ko po Trstu razsajajo pobalini proti dvojezičnosti, je ta na železnicah celo plačana in se zato niti svet ne podere niti vlaki ne ustavi.

načrti so prav lepi in potrebni, ker starinska železniška postaja ne dela prav nič časti Gorici. Toda, kakor marsikje drugod, se je tudi tu zataknilo pri vprašanju denarja.

Železniška uprava, odsek v Trstu, je povabila različna gradbena podjetja, naj se udeležijo natečaja in stavijo svoje ponudbe. Prijavilo se pa ni nobeno podjetje, ker je uprava postavila v proračun mnogo manjšo vsoto, kot je bila potrebna.

JAVNA DELA

Skrbništvu za javna dela je odobrilo za Gorico in sedem goriških občin celo vrsto javnih del. V načrtu je zgradnja ljudskih hiš s 95 stanovanji. Tri velike stanovanjske stavbe bodo postavili v ulici Giustiniani za gradom. Velika moderna osnovna šola bo stala v ulici Cipriani. Nove šole bodo gradili tudi v Moši in Gradiški.

Slovenske vasi bodo deležne pri električnih napeljavah. Podjetje SELVEG namerava potegniti električni vod močan 50.000 voltov od Palkišča na Doberdob in v Sredipolje.

PEVMA

Že skoro štirinajst dni je minilo, odkar je umrla gospa Marija Hlede, vdova Sošol. Bila je naša domačinka. Poznal jo je širši krog družin, zlasti goriške gospodinje, ki so pri njej na pokritem trgu kupovale sadje in zelenjavo. Priredili so ji prav lep pogreb. Naj počiva v miru!

Smrt kosi, pa tudi novi pari stopajo pred oltar. Poročila se je gospodična Herminija Gravner z Oslavja z mehanikom Miklušem Antonom. Nevesto so poznali kot pridno in priljubno dekle. Novoporočencema želimo dosti sreče na novi življenjski poti.

70-letnica Alojzijevišča

Slovenski vzgojni zavod Alojzijevišče je prejšnjo nedeljo obhajal 70-letnico obstoja. Prvo leto 1891 je sprejelo Alojzijevišče dijakke v zavod na gradu, hiša Contavalle; naslednja leta je dobilo prostore v ulici Veturini. Prva pravila je potrdil nadškof Zorn. Že leta 1895 je našlo streho v lastnem, sedanjem slossopju. Prva svetovna vojna je stavbo hudo prizadela. Treba je bilo začeti znova.

Tedanji poslanec Virgil Šček se je neumnorno trudil, da je vlada v Rimu dala vojno odškodnino. Zavod je po vojni dokupil od dedičev vdove Stanta še hišne številke 3 — 5 v tedanji ulici Ponte Isonzo. Stavba se ni takrat samo olepšala in modernizirala, dogradila se je še lična kapela in trakt za neko sobo. Leta 1921 se je zavod zopet odprl z 11 gojenci. Tik pred vojno jih je imel že 80. Prvih sedem let po vojni je zavod najbolj cvetel. Leta 1922 je sprejel že 55 goincev, naslednje leto pa že 72. V Alojzijevišču je delovala tudi zasebna pripravništva za prvo gimnazijo. Od leta 1922 dalje je slovensko Alojzijevišče vodil odbor sedmih članov. Prva leta so v njem bili: msgr. Ličan, predsednik; David Doktorič, kanonika Valentinčič in Berlot, semeniški ekonom Rutar; Reščič in dr. Stojan Brajša. Vzgojno vodstvo je bilo v prvih povojnih

Iz Goriške

RUPA — PEČ

Za naš okoliš in za izboljšanje gospodarskega stanja bo postala zelo važna in pomembna rupenska papirnica. Zato je prav, da povemo nekaj besed tudi o tem podjetju, ki utegne, morda čez leta, spremeniti lice naše vasi.

Kje so že tista leta, ko je Rupa slovela po svojih strojarnah. Skupaj s čevljarškim Mirnom je tvorila nekakšno zaključeno pol industrijsko, pol kmetijsko naselje. Danes je pa že dosti več mladine zaposlene v različnih podjetjih, kot pa pri kmečkem delu. Zdaj imamo še papirnico.

Nova tovarna ima za sabo šele malo življenja, pač precej burne zgodovine v svojem kratkem obstoju. Po odločnih stvarkah zaposlenih se delo spet mirno nadaljuje. Zdaj je v papirnici zaposlenih v celoti 33 oseb. Od teh je približno polovica žensk. Nekaj jih je iz sosednih vasi: Peči, Gabrji, Sovodenj in Vrha. Novi prihajajo celo iz Furlanije.

Na splošno so tovarniški delavci zadovoljni. Zeleti bi pa bilo, da bi gospodar tovarne v bodoče bolj pazil na dolžnosti, ki jih ima do zaposlenih. Odpadle bi stavke, ki spravljajo v težave posebno družinske poglavarje.

Tudi v tehničnem oziru ni še marsikaj v redu. Stroji so že stari. Zato se včasih prijeti, da pride karton iz stroja nepravilen in neuporaben za prodajo. Papirnica, imenovali bi jo lahko kartonažna tovarna, izdeluje karton različnih barv. Uporablja se največ pri izdelavi čevljev, kovčkov in pri podobnih predmetih. Upamo, da se bo obrat še razživil in nudil kruha še več delavcem, zlasti domačinom.

letih izročeno skrbnim rokam Joškota Brautuža; kot prefekta je imel tudi poznejšega odvetnika Ludvika Nanuta in prof. Rada Bednarika. Ogromno se pa imajo gojenci zahvaliti Filipu Terčelju, ki je alojzijeviščnike znal bodriti, da so ostali zvesti narodu in Bogu.

Začenjali so se namreč bridki časi za Slovence v Gorici. Zavod so prizadevale še druge nesreče. Smrt msgr. Ličana, imenovanje nekega Antoninija za vladnega komisarja, potem je prišel msgr. Butto; umrl je od bridkosti prvi vodja po vojni g. Brautuž. Jeseni 1930 je pa vlada kratkómalo razpustila Alojzijevišče. Hišo so prodali za karno.

Šele po petnajstih letih se je zavod spet toliko obnovil, da je lahko znova začel z delom pod vodstvom novega ravnatelja g. Eržena. Leta 1924 je zapisalo tedanje vodstvo Alojzijevišča v spomenici sedemdesetletnemu nadpastirju msgr. Sedeju sledeče besede: Od zavoda pričakujemo, da nam vzgoji ne le duhovski, ampak tudi svetni narščaj, inteligence vseh slojev, ki bo z neupogljivim značajem in trdno voljo zidal bodočnost našemu ljudstvu.

Ista voščila in želje naj gredo slovenskemu Alojzijevišču tudi danes.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Franc Saleški Finžgar 90-letnik

Dne 9. februarja je obhajal pisatelj F. S. Finžgar visok jubilej — ali bolje rečeno, obhajala ga je z njim vred vsa slovenska literatura — njegovo devetdesetletnico. In od teh devetih desetletij jih je sedem polnih posvetil slovenski literaturi. Tako nam predstavlja hkrati živ simbol in spomenik vsaj polovice življenjske dobe moderne slovenske literature. Ko je začel pisati, se naša književnost še ni mogla ponašati z Zupančičem, Cankarjem, Mur-nom, Kettejem — da ne omenjamo drugih — in še sedem desetletij bolj nazaj je bila še pri Valentinu Vodniku. Sele desetletja pozneje so izšle Prešernove »Poezije«.

Tako ni čudno, da noben slovenski list in noben kulturni človek ne more mimo te obletnice. Ves slovenski kulturni svet jo obhaja dejansko kot slovenski kulturni praznik, kar nam v resnici tudi je.

Finžgar pa nam ni le simbol rasti naše književnosti in naše ljubezni do nje, ampak je tudi kot človek, kot umetnik monumentalna osebnost, kakor jih je malo ne le v slovenski kulturi, ampak

v vsej slovenski zgodovini. To so osnovni členi kulturne verige, ki gre iz roda v rod. V resnici je težko izraziti vse tisto, kar je pomenil generacijam pred nami in kar pomeni nam še danes. Občudovali smo ga kot umetnika, se naslajali nad njegovo kleno, tako pristno slovensko besedo, plastično in močno, se gredli ob njegovi ljubezni do preprostega slovenskega človeka, Gorenjca in Gorenjke, katerih najbrž ne bo nihče nikoli več tako klasično opisal, in se z njim vred romantično navduševali za slovenske ideale. Bil je vedno glasnik globekega, resnično krščanskega optimizma v litera-

Ponarejene „umetnine“

Etruški sarkofag, ki je veljal dolgo časa za enega najdragocenejših zakladov Britanskega muzeja, je danes v središču nenavadne razstave, ki jo je priredil Londonski muzej pod naslovom »Ponarejena umetnost«. Za ta etruški sarkofag, na katerem je upodobljen pokojnik, ki naj bi bil počival v njem, se je pred kratkim izkazalo, da je delo bratov Pietra in Enrica Penellija iz prejšnjega stoletja. Britanski muzej je dal za razstavo na razpolago tudi mnogo drugih domnevnih zakladov in s tem opozarja, kako lahko postanejo tudi muzeji svetovnega slovesa žrtev ponarejevalcev.

Na tej razstavi seveda ne manjka ponarejeni »Vermeerjev izvirnik«, ki ga je pa naslikal v resnici holandski slikar van Meegeren. Zbirka iz posesti muzeja obsega ponaredbе iz raznih področij, tako iz naravoslovja, slikarstva, književnosti, glasbe in pisemskih znamk. Doprsni kip Julija Cezarja, ki je nastal v resnici več kot 18 stoletij po smrti slavnega Rimljanca, stoji poleg okostij »morskih siren« iz 17. stoletja, ki so v resnici sestavljene iz opičjih lobanj in ribjih repov.

Tudi v newyorškem muzeju so te dni odkrili, da so mnoge njihove »etruške« umetnine, za katere so pred nekaj leti plačevali bajne vsote, ponarejene.

turi in je znal prenašati ta svoj optimizem na cele generacije. Iz njegovih povesti diha zdravje in moč gorenjskega človeka, iz njih nam veje naproti kakor čist, opojen zrak alpskih višin.

Statistike kažejo, da je še vedno najbolj bran slovenski pisatelj, čeprav so izšla njegova glavna dela že pred mnogimi desetletji, celo že pred prvo svetovno vojno. Ostala so živa in značilno je, da sega po njih predvsem mladina. V njih čuti vedrino, optimizem, zaupanje v bodočnost — torej tisto, kar jo priteguje in kar odgovarja njenemu čutenju, njenim nagonom, njeni usmerjenosti v bodočnost. Njegovim povestim res manjka določenih formalnih kvalitet, zato pa so prebogatе čustvenih in etičnih vrednot, ki imajo za mladino vsekakor večji čar in privlačno moč. Mladina čuti v njem zdravo, trdno zaupanje v bodočnost slovenstva in trdno vero v etične ideale, zato sega po njegovih delih kakor po nobenih drugih.

A tudi najbolj skeptični, z moderno literaturo »jeznihi« in »razočaranihi« mož nasičeni bralec bo pri vsakem branju vedno spet pod egel miku njegovih romanov in povesti »Pod svobodnim soncem«, »Dekla Ančka«, »Prerokovana« in drugi. V njih je nekaj, kar ji bo za vedno ohranilo žive v slovenski književnosti — kos naše narodne zgodovine, del resničnega slovenskega človeka in predvsem tudi del njega samega — možatega, pogumnega in modrega Gorenjca.

Radi bi mu povedali, da nam ta njegov sedanjí jubilej tako dobro de — prihaja nam kot potrdilo in kot opomin, naj ne obupujemo, kadar je težko in kadar se nam zazdi, da slovenstvo omahuje na svoji težki poti navzgor.

Za svoj visoki jubilej naj sprejme priljubljeni pisatelj tudi naša prisrčna voščila.

NOVE SLOVENSKE KNJIGE

V zadnjem času so izšle naslednje nove knjige pri slovenskih založbah:

Pesniška zbirka Franca Filipiča »Ptice let'jo v daljavo«. Izdala jo je založba »Obzorja« v Mariboru. Zbirka obsega 93 strani.

Pesniška zbirka Mile Kačičeve: »Letni časi«, ki je izšla pri Cankarjevi založbi. Knjižica šteje okrog 60 strani.

»Harlekinov plašč« Jožeta Javorška. To so zapiski o evropskem gledališču XX. stoletja. Knjigo, ki ima nad 200 strani, je izdalo Mestno gledališče v Ljubljani.

Tega najbrž niso hoteli doseči

Vsak dan spet opažamo — in to nam potrjujejo tudi razni znanci — da so zadnji izpadi novofašistične drhali pri Slovencih zelo povzdignili narodno zavest in odločnost pri naših ljudeh. Ogorčenje in pravična jeza sta vzdramila iz narodne mláčnosti celo take, od katerih si nismo več mnogo obetali in smo se jim pravzaprav že odrekli. V tem pogledu so nam prišle te protislovenske demonstracije kot naročené. Z nikakim pisanjem in opozarjanjem s predavateljskega odra ali s prižnice bi ne bili dosegli takega učinka.

Novofašistična drhal pa je tudi povzročila, da je pisal te dni o protislovenskih demonstracijah ves evropski tisk in tudi marsikateri ameriški dnevnik je to zabeležil. Izmed evropskih listov naj omenimo samo »Neue Zürcher Zeitung«, ki je ponovno naslovlila svoja poročila o tržaških nemirih »Protislovenske demonstracije v Trstu«. Močan poudarek je dal tem poročilom avstrijski tisk, že iz polemičnih razlogov proti Italiji zaradi Južne Tirolske. Ugledni pariški »Le Monde« pa je prinesel o tržaških dogodkih precej dolg članek, datiran iz Beograda pod naslovom »Protijugoslovske manifestacije v Trstu povzročajo žive reakcije v Beogradu.«

O nas tržaških Slovenceh je torej pisal ves evropski tisk in to gotovo ni bilo tisto, kar so hoteli doseči tržaški neofašistični zagrizenci, ki bi nas utopili v žlici vode, če bi nas mogli. Na eni strani vijejo, da nas je takorekoč samo peščica oziroma da nas sploh ni, ker da je Trst samo »italianissi-

Bratko Kreft je objavil v knjižici svojo dramo »Balada o poročniku in Marjutki«. Delce je izšlo pri založbi »Obzorja«. Opremljeno je s fotografskimi posnetki Vlastje Simončiča s krstne predstave te igre v Ljubljani.

Iz tujih literatur pa so izšle v zadnjem času v slovenskem prevodu naslednje knjige:

Roman Louisa Aragona »Veliki teden«. Prevedel ga je Vital Klabus. Izdala ga je Državna založba Slovenije.

Znani Croninov roman »Španski vrtnar« v prevodu Sete Oblak. Izšel je pri »Mladinski knjigi«.

Roman »Velike družine«, katerega avtor je Maurice Druon. Prevedel ga je Bogomil Fatur. Izšel je pri založbi »Obzorja«.

Izmed drugih del naj omenimo knjigo Pavla Kunaverja »Pod zemljo«, ki je izšla pri Mladinski knjigi. Kunaver je, kot znano, mojster v opisovanju naravnih lepote in zanimivosti slovenske, zlasti kraške zemlje.

NOV »BESTSELLER«

Na seznamu bestsellerjev v Združenih državah je sedaj prevod romana »Zadnji pravičnikov«, ki ga je spisal mladi francoski pisatelj André Schwartz-Bart in ki je dobil predlani Goncourtovo nagrado. Po anketah v raznih knjižnicah in knjigarnah večjih ameriških mest je ta roman med deli, ki jih bralci največ zahtevajo, na prvem mestu. Od 2900 romanov, ki so jih v letu 1960 izdali v Združenih državah, je pa dosegel največjo naklado »Exodus« Leona Urisa. Na seznamu bestsellerjev mlanskega založnika Feltrinellija je na prvem mestu skupaj z Lampedusinim romanom »Leopard« tudi roman »Zadnji pravičnikov«.

NOV NAČIN MERJENJA STAROSTI ARHEOLOŠKIH NAJDB

Iz Washingtona poročajo, da so odkrili ameriški znanstveniki nov način, s katerim bo možno natančneje določiti starost arheoloških najdb in starinskih predmetov po sistemu izžarevanja radioaktivnega ogljika. S tem bo arheologom tudi omogočeno, da bodo z večjo natančnostjo določili starost znamenitih »rokopisov od Mrtvega morja« in mnogih drugih važnih kulturnih zakladov preteklosti. Dozdej so datirali rokopise od Mrtvega morja v času okrog leta 40 po Kristusu. Z novim načinom pa so baje ugotovili, da izvirajo iz leta 20 pred Kristusom.

Nov način merjenja je v tem, da so znanstveniki točneje določili merilno vrednost tako imenovane »radioaktivne polovice življenja« ogljika 14. Ta »polovica življenja« označuje časovno razdobje, v katerem se polovica radioaktivne energije ogljika 14 izžrpa. To razdobje traja več tisoč let in ves postopek predstavlja nekako »atomska uro«, s katero lahko datirajo ostanke iz davno preteklih dob, na podlagi dejstva, da se izžarevanje manjša v stalnem ritmu.

ma«, po drugi strani se nas pa boje kot hudič križa. Ze ob sami misli, da bi se oglasila večsah slovenska beseda v sodnih uradih, jim gredo lasje pokonci. Dosegli pa so tisto, česar niso hoteli. Opozorili so svet na nas in na naše probleme.

Rasisti v akolji

Južnoafriška policija je aretirala pred dnevi švedsko pisateljico in dramaturginjo Saro Lidman, ker jo je zalotila v istem stanovanju z njenim zaročencem, južnoafriškim črnim izobražencem Petrom Nhitite, bivšim tajnikom razpuščenega mladinskega gibanja »Afriškega nacionalnega kongresa«. Aretirali so ju v kraju Hillbrow blizu Johannesburga.

Policija ju je prijavila sodišču pod obtožbo, da sta prekršila zakon, ki prepoveduje ljubezenske odnose med ljudmi različnih ras. Sodna razprava je bila razpisana za 15. februar, a izid sodne razprave v hipu, ko to pišemo, še ni znan. Prav gotovo pa bosta oba obsojena. Mladi črnc bo romal verjetno v zapor, najbrž za več let, ugledno švedsko romanopisko pa bodo verjetno izgnali. Vendar se ta ne misli kar tako pokoriti neumnemu rasističnemu zakonu in si je dobila dobro odvetnico.

Politični teror je neiztrebljiv, kot človeška zloba in izkoriščanje. Tudi po najradikalnejših revolucijah v imenu svobode in socialne pravičnosti se pojavljata vedno znova in v vedno novih oblikah. Evropejci pa se ne bodo smeli čuditi, če jim bodo nekoč južnoafriški črnici vračali zob za zob.

GOSPODARSTVO

Škropljenje sadnega drevesa konec zime

Sedaj, v februarju ni potrebno škropiti sadnega drevja. To delo pa bomo morali opraviti v prvi polovici marca. Škropiti moramo zato, da onemogočimo razvoj kodre na breskvah in slivah, razvoj smolike na vseh koščičarjih in razvoj škrlupa in monilije — to je gnitja plodov — na vsem sadnem drevju. S škropljenjem zatremo kaparje, zalego listnih uši, rdečega pajka in drugega živalskega mrčesa na vsem sadnem drevju. Za vse to pa zadostuje samo eno škropilo, ki pa je mešanica mezene in oleofosa.

Mezene je sestavljen na osnovi zirama, ki je cinkov dimetilditiokarbamat, torej neka asporju (videz) podobna snov, ki nadomešča modro galico v boju proti peronospori. Proti smoliki in kodri pa je mezene mnogo učinkovitejši kot modra galica. Oleofos je zelo strupena tekočina, ki je sestavljena na osnovi parafinskega olja in parathiona; ta je po svoji sestavi paranitrofenil — dietil — tiosulfat. Mezene in oleofos sta torej zmesi, katerih kemična oblika nekaj pove samo človeku, ki dobro pozna kemijo. Ti dve sredstvi pa sta zelo koristni, in sicer tako posamezno kot v mešanici.

Za drugo škropljenje breskev — prvo smo izvršili konec novembra — v začetku decembra — pripravimo 100 litrov škropila iz 100 litrov vode, 1/2 kg mezene in 300 gramov oleofosa. S tem škropilom lahko po-

škropimo tudi vse ostalo sadno drevje. Škropimo pa, kakor hitro popje nabrekne, a preden se razpne. Za breskve je navadno najprimernejši čas med 10. in 20. marcem, za ostale sadne vrste nekoliko pozneje.

Podobno mešanico mezena in oleofosa lahko uporabljamo tudi pozneje, to je spomladi in poleti, samo da mora biti nekoliko šibkejša: namesto 1/2 kg mezene zadostuje 200 gramov in namesto 300 gramov oleofosa samo 200 gramov. Mezene premešamo najprej z malo vode v redko močnik, nato pa redčimo z ostalo vodo; oleofos med neprestanim mešanjem zlivamo v vodo.

V trgovini sta dve vrsti oleofosa, in sicer močnejši »oleofos 20« in šibkejši »oleofos 5«. V naših navodilih smo vselej mislili na »oleofos 20«.

Preden sadiš krompir, pomni,

da lahko prideláš na vsakih 100 m² njive po 50 kg, a tudi po 500 kg gomoljev. To je odvisno od primerne obdelave zemlje, a tudi od sorte krompirja, predvsem pa od gnojenja.

Francoska zveza pridelovalcev krompirja opozarja člane, da morajo krompirju gnojiti z veliko količino zrelega hlevskega gnoja. To gnojenje pa morajo še dopolniti s 60 — 90 enotami dušika, 90 — 120 enotami fosforove kisline in 150 — 200 enotami kalija. Z besedo enota označimo odstotek, ki ga vsebuje umetno gnojilo, n. pr.: 20% superfosfat vsebuje 20 enot fosforove kisline; 50 — 52% kalijeva sol vsebuje 50 — 52 enot kalija itd. Če bomo tako gnojili in zemljo dobro pripravili, lahko pričakujemo, da bomo na vsakih 100 kv. m površine pridelali 300 kg krompirja.

Podobna navodila daje pridelovalcem tudi holandska kmetijska strokovna organizacija.

Upadanje italijanske sviloreje

Italijanska sviloreja je v zadnjih 5 letih pokazala naslednji razvoj: Svilorejcev je bilo leta 1956 še nekaj nad 100.000, a njih število se je leta 1958 skrčilo na 87.000 in leta 1960 na 56.571. Količina gojenega semena je znašala leta 1956 94.607 onč, in se je dve leti pozneje zmanjšala na 87.564, lani pa na 64.202 onči (po 31 gramov). Pridelek svilodov je znašal leta 1956 nekaj nad 8 milijonov kg, dve leti pozneje 7.213.000 kg, lansko leto pa 6.167.000 kg. V zadnjih 5 letih se je torej število svilorejcev zmanjšalo skoraj za 50 odstotkov, gojene onče semena so se zmanjšale približno 1/3, pridelek pa 1/4. Razen v Jugoslaviji in Turčiji, kjer zaznamuje sviloreja določen napredek, je v vseh ostalih evropskih državah nazadovala; za Sov. zvezo pa podatki niso znani, a tam so najbrž napredovali. Italijanska proizvodnja svilenih zapredkov pa da leč odtehta vse ostale evropske pridelke skupaj, če izvzamemo proizvodnjo Sovjetske zveze.

Na 140 milijard lir

je cenjen letni doprinos čebel v Italiji. Čebelarji sicer dobijo od svojih čebel letno samo okoli 2 milijardi za med in vosek, a kmetijstvo ima od njih neprimerno višji dobiček. Te podatke je objavil dr. G. Giordani, profesor na kmetijskem oddelku vseučilišča v Bologni. Tako visoko je namreč ocenil vrednost sadja in semen, ki bi jih ne pridelali, če bi cveti ne bili oplojeni s pomočjo čebel.

Izvoz kmetijskih pridelkov iz Francije

Francija je, kot znano, zelo bogata dežela. Od kmetijskih pridelkov izvažajo predvsem vino, živino, žito in sladkor. Medtem ko pri izvozu vina in živine ni posebnih težav, je izvoz sladkorja in žita mogoč samo na ta način, da država dovoli izvoznikom posebne olajšave in jim daje izvozne nagrade — premije. Vlada je določila 70 milijonov novih frankov (novi frank = 100 prejšnjih) nagrade za izvoz 5 milijonov stotov sladkorja. Ta vsota pa nikakor ne zadostuje, ker znaša razlika med cenami sladkorja v Franciji in na svetovnem trgu od 50 do 55 novih frankov pri stotu. Vlada pravi, naj gre razlika na račun pridelovalcev sladkorne pese, oziroma sladkorne industrije. Sklad nagrad za izvoz žita znaša 390 milijonov frankov, ker je v Franciji tudi cena žitu, predvsem pšenici mnogo višja kot na svetovnem tržišču.

Svetovna razstava cvetlic v Torinu

V Torinu pripravljajo razstavo cvetlic, na kateri bo zastopanih 500 razstavljalcev iz 17 držav. Trajala bo od 28. aprila do 15. junija. V kakšnem obsegu bo prirejena, naj pokaže nekoliko podatkov:

V 600 m² obsegajočem rastlinjaku so že vsadili 15.000 tulipanov, ki predstavljajo zadnje novosti. V vrtu na prostem so vsadili 60.000 holandskih čebulic, na tisoče cvetličnih germov in 8.000 vrtnic, ki so pripadle večinoma iz Francije. Neki salon s 3.600 m² površine je spremenjen v rastlinjak, v velikanski vrt pa je spremenjen salon s površino 12.000 m². V razstavljalni palači so še 3 drugi saloni in 2 galeriji s skupno površino 45.000 m². Poleg tega bo sta organizirana poseben alpinum — z alpskimi cvetlicami — in skalnik s cvetlicami, ki rastejo v skalovju. V alpinum bo jezerce, v katero se bo zlival potoček, ki bo imel več vodopadov. Priredili bodo še razstavo knjig, brošur in orodja, ki ga potrebujejo pri gojenju cvetlic. Prirejena bo nadalje fotografska in filatelistična razstava znamk s cvetlicami.

ŽENA IN DOM

NASI RECEPTI

ČOKOLADNI POLJUBČKI — 2 čokoladi za kuhno, 14 dkg sladkorja, 12 dkg zmletih orehovitih jedrc, sok 1 limone, 1 beljak.

Nastrgaj čokolado, ji primešaj presejan sladkor, zmlete orehe, sok limone in beljak. Vse dobro zmešaj, oblikuj za oreh velike kroglice, povaljaj v kristalnem sladkorju in jih posuši na zraku.

FIGOVE KROGLICE — 1/2 kg suhih fig, 1 pomaranča, 14 dkg sladkorja v prahu, 5 dkg kristalnega sladkorja.

Fige zmelji na mesoreznici, dodaj nastrgano pomarančno lupino in sok pomaranče ter sladkor v prahu. Iz tega oblikuj kroglice in jih povaljaj v grobem sladkorju ter jih posuši.

MARMELADNE TORTICE — 20 dkg moke, 10 dkg masla, 7 dkg sladkorja, 1 rumenjaki, ščeplj sol, 1 žlica kisle smetane, 1/2 zavitka vaniljinega sladkorja, 10 dkg ribezove marmelade ter sladkor v prahu.

Maslo razdrobi v moki, prideni ostale dodatke, razen marmelade in sladkorja v prahu, in hitro napravi testo, ki ga pustiš 1/2 ure počivati. Nato razvaljaj testo za nožev rob debelo in ga izrezi s kozarcem ter napolni z ribezovo marmelado. Vse po-

staviš v peč ter nato ponovno namažeš z marmelado.

VANILJNI KIFELCI — 14 dkg moke, 10 dkg masla, 6 dkg orehovitih jedrc, 8 dkg sladkorja, 1 rumenjaki, 10 dkg sladkorja v prahu in 1 zavitek vanilije.

Razdrobi maslo v moki, prideni presejan sladkor, zmlete orehe in rumenjaki, pogneti hitro v gladko testo, pusti, da pol ure počiva, potem oblikuj enakomerne rogeljčke in jih peči v precej vroči pečici blede rumeno. Še vroče povaljaj v sladkorju v prahu, kateremu si dodala 1 zavitek vaniljinega sladkorja.

PESCENI KOLAC — 4 jajca, 2 beljaka, 20 dkg sladkorja, 13 dkg margarine, 25 dkg moke, 10 dkg rozin, 1 žlica ruma, 10 dkg mandeljnov, 5 dkg čokolade ter še limonina lupina.

Jajca, beljake in sladkor mešamo tako dolgo, da dobimo gosto kremo; po žlicah dodamo segreto tekočo margarino, moko in grobo zrezane mandeljne, limonino lupino (nastrgano) ter oprane, očiščene in v rumu namočene rozine. Zmes zlijemo v dobro namazan pekač ter pečemo v srednje vroči pečici 60 minut. Pečeno potresemo s sladkorjem v prahu in narežemo na rezine.

Slinavka-parkljevka tudi na Tržaškem

Dnevni tisk je že pred dnevi poročal, da se je na Goriškem — v Krminu in v bližini Gradeža — pojavila nevarna kužna bolezen, ki napada goveda in ki ji pravimo slinavka - parkljevka. V Krminu jo je zanesel neki kmet, ki je kupil živino v Codroiu na Videmskem, kjer slinavka - parkljevka že dalj časa razsaja. Ta bolezen je zelo razširjena tudi v pokrajini Treviso. V omenjenih dveh pokrajinah je namreč slinavka običajen vsakoletni pojav. Na Goriško in Tržaško pa zaradi zooprofilaktičnih ukrepov le redkokdaj zaide.

Letos se je žal pojavila tudi na Tržaškem. Doslej je ugotovljeno, da so okuženi trije hlevi na Opčinah in eden pri Piščancih v bližini Trsta. Zdravstvena oblastva pozorno spremljajo potek in skušajo preprečiti njeno nadaljnje širjenje.

Cepljenje

Pri slinavki — parkljevki poznamo tri glavne tipe virusa: A, O in C. Poleg tega obstajajo še druge variante virusa, kot na primer O₁, O₂, O₃ ali A₁, A₂ itd. Do leta 1937 nismo poznali učinkovitega cepiva proti slinavki. Tedaj pa sta nemška znanstvenika Schmidt in Waldman pripravila cepivo, in sicer tako, da sta pomešala virus slinavke med aluminijev hidroksid, ki ga je takoj vsrkal. Nato sta virus zamorila s formalinom. Če to cepivo vbrizgamo v žival, prične delno učinkovati po 5 ali 6 dneh. Popoln učinek pa dosežemo šele po 14 dneh in traja od 4 do 8 mesecev. Po tej dobi ostane žival še dalj časa delno zavarovana pred boleznijo; njeno popolno imunost pa tedaj dosežemo s polovično dozo cepiva.

Živinorejcem priporočamo, naj cepijo le zdravo živino, za katero obstaja nevarnost, da se okuži, ker so v bližini žarišča slinavke. S cepljenjem zavarujemo živino samo

pred določenim tipom virusa. Na Tržaškem in Goriškem baje razsaja sedaj virus slinavke tipa C in zato sedanje cepljenje velja le za ta tip.

Kako je bilo nekoč

Pred mnogimi leti se je slinavka pri nas redno pojavljala vsakih 6 let in je prihajala z Vzhoda. Zbolela je vsa živina. Okužba pa je tako hitro minila, kot je prišla. V novejših časih ni več tako. Zaradi urejene zooprofilaktične službe se slinavka pri nas le redko pojavlja. Da se to dogaja, pa je krivo dejstvo, da je bolezen ponekod stalno razširjena, se pravi, da obstajajo stalna žarišča, od koder bolezen tu pa tam zaide na bližnja področja. Če bi hoteli bolezen korenito zatreti, bi morali zaklati vso obolelo živino, kar pa bi predstavljalo za Italijo preveliko finančno breme, ker bi v tem primeru država morala živinorejce odškodovati. V naprednih državah, kot sta na primer Anglija in Amerika, pa zakoljejo vso bolno živino.

Praktični nasveti

Običajno razsaja mila oblika slinavke, sedanja epizootija pa je huda, tako da je v pokrajini Treviso, na Goriškem in v Furlaniji že poginilo veliko živali. Zato moramo biti zelo previdni. Hleve razkužujemo s sodno raztopino in z lizofomom. Pred prag hleva pa raztrosimo živo apno. Klor in njegovi pripravki ne učinkujejo proti virusu slinavke, zato jih v tem primeru ne bomo uporabljali.

Slinavka napada govedo, ovce, koze in prašiče. Inkubacijska doba traja 7 ali 8 dni. Italijani pravijo tej bolezni »afta«, zaradi malih ran na godbcu, jeziku, okoli parkljev in na drugih delih telesa. Bolezen pa se najprej pojavi na sluznici vampa, kamor pri-

dejo virusi s senom ali z drugo krmo. Od tu preide virus po krvi v že omenjene dele telesa, kjer povzroča, kot smo omenili, male rane ali »afte«. Ko je virus v krvi, ima žival 40 — 41 stopinj vročine in to je prvi znak bolezni.

Živino zavarujemo pred to nevarno boleznijo tudi s tem, da ne puščamo tujih ljudi v hlev, ker bi lahko zanesli vanj bolezen. Proti slinavki ni nobenega zdravila. Tudi če razsaja v mili obliki, je povzročena škoda velika. Krava nam daje manj mleka, breje krave pa običajno zvržejo. Že na videz ozdravele živali pa lahko poginejo zaradi degeneracije srčnih mišic. Živina lahko ima tudi srčno bitje in ne more delati. Včasih ji zraste čudno dolga dlaka. Zaradi obolenja okrog parkljev lahko nastopijo druge kužne klice, ki povzročajo, da začne živina šepati.

Bolezen je zelo nevarna in zato je prav, da naredimo vse, kar je v naši moči, da jo preprečimo.

Dr. D. R.

BREZROŽNO GOVEDO

V velikih vzrejališčih goveje živine odstranijo že mladi živini roge ali pa sploh ne dovolijo, da bi se rogovje razvilo, kar dosežejo ali s posebnimi električnimi aparati ali pa s posebno razjedajočo tekočino. Brezročna živina je v modernih vzrejališčih zato zaželena, da se živina ne bode, ko živi neprivezana na prostem. Obstaja pa pasma živine, ki sploh nima rogov. Ta je škotska pasma Aberdeen Angus, ki je danes razširjena predvsem v Angliji in na Irskem in ki jo vzgajajo predvsem zaradi izredno dobrega mesa.

Iz Gorice:

POROKA

V soboto se je poročila v cerkvi na Travniku hči lastnice hotela »Zlati Jelen«, prikupna gospodična Eda Vida. Stopila je v zakonski stan z geom. Primom Pezzinom. Voščimo mnogo sreče!

Toda v splošnem smo zaupali Američanom, da ne bodo brez odpora spet prepustili taborišča SS-ovcem, saj vedo, da bi se ti strašno maščevali. V primeru, da pride pred Münchenom do bojev, bo gotovo še vedno čas, da se umaknemo. Zato smo mirno obležali na svojih ležiščih, tembolj ker smo bili hudo utrujeni od razburljivih dogodkov tega dne. Razen tega je bila noč mrzla in prav nič se nam ni ljubilo tekati v nočnem hladu okrog po blatnih poljih ali po cestah, po katerih so se valile ameriške motorizirane kolone.

Na tihem smo upali, da se bo ameriška vojska ali kaka sanitetna ustanova spomnila na nas in nam še isti večer postregla z obrokom hrane, ker so pač morali videti, da smo sestradani in z močmi na koncu. Toda najbrž ni imel nihče časa misliti na nas v neposrednem zaledju prodirajoče vojske, ali pa niso mogli v naglici nakopičiti toliko hrane, kar je bolj verjetno. Proti polnoči smo se odrekli temu upanju in skušali kljub vsemu razburjenju zaspati. Ta noč v baraki je bila čisto podobna tolikim drugim pred njo, in vendar je bila čisto drugačna. Bila je prva noč v svobodi. Nikogar več se nam ni bilo treba bati. Nekje v kotu onstran »štube« sta se dva interniranca še dolgo pogovarjala in se jima ni bilo treba bati, da bo kdo prišel in ju nahrnil. Kdor je hotel, je lahko stopil na dvorišče ali na taboriščno cesto, brez strahu pred sankcijami. Toda skoro vsi smo spali in to je bila kljub grmenju v daljavi najpokojnija noč, kar smo jih doživeli v Dachauu. Včasih sem se prebudil in obšla me je osrečujoča misel, da sem svoboden. »Morda pa le sanjam«? sem si rekel. Toda ne, še vedno je bilo slišati streljanje ameriških tankov, a pomaknilo se je že daleč proti Münchenu in morda še dalje. To je bil najboljši dokaz, da z nemško protiofenzivo ni bilo nič in da Američani še kar naprej napredujejo. Grmenje njihovih topov je vplivalo kot sladka uspavalna glasba in mir-

Tekma s smrtjo 49.

E. Z.

no sem nazaj zaspal. V temi sem nekajkrat slišal mladega madžarskega Juda blizu mene, ki je polglasno šepetal in mrmral. Molil je in se zahvaljeval Bogu, da je dočkal svobodo. Niti sam najbrž ni vedel — kot takrat tudi meni ni bilo znano — koliko njegovih rojakov so pomorili nacisti v Auschwitzu in drugod na Poljskem. Morda je tudi on ostal od svoje družine sam na svetu. Marsikaterega Juda, ki je imel srečo, da je ostal živ, je čakalo pri povratku domov tako bridko razočaranje.

Sledili so čisto kaotični dnevi svobode, ki so mi komaj ostali v spominu, kakor zmedene sanje, v katerih se vrsti slika za sliko, ne da bi jih prav človek zapopadel in doumel. Spominjam se le dolgih ur ležanja na spomladanskem soncu na poteptani travi ali na goli zemlji, nekaterih knjig, ki sem jih bral v tistih dolgih urah, kakor n. pr. o štirih pustolovskih Dancih, ki so si ustanovili farmo nekje v Mongoliji, ali o tragični ljubezni med islandsko deklico in nezvestim, pustolovskim ribičem, ki se je rajši odločil za brhko hčerko bogatega kmeta — te in take zgodbe so mi obnavljale občutek, da je na svetu še kaj drugega, kakor sama vojna, in da ima življenje še neke druge dimenzije. Skupina Slovencev je začela izdajati šapirografiran dnevnik »Dahavski poročevalec«, kot glasilo Jugoslovanskega narodnega odbora. Pravzaprav je bil dvojezičen, ker je prinašal tudi članke v srbohrvaščini.

(Dalje)

ŠPORTNI PREGLED

Šport v letu 1961

Olimpijske igre, ki se prirejajo vsaka štiri leta, predstavljajo vrhunec športnega udejstvovanja. Tedaj se zbere najboljši športniki z vsega sveta, da pokažejo sadove svojih dolgoletnih priprav.

V dobi med dvema olimpiadama prirejajo države in mednarodne zveze razna tekmovanja in prvenstva svetovnega pomena. Zato tudi letos ne bodo manjkala izredno zanimiva tekmovanja.

SMUCARSKÉ TEKME

Zelo zaposleni so zdaj prav zimski športniki, in sicer največ smučarji. Letos sicer ni tekem za svetovno prvenstvo, a smučarji imajo kljub temu že ustaljen koledar tradicionalnih tekmovanj, ki prav nič ne zaostajajo za tekmovanji za svetovno prvenstvo ali za olimpijskimi igrami. Od pravkar odvijajočih se tekmovanj pa vse do Kandaharja (10. do 12. marca) bodo imeli »beli športniki« dovolj priložnosti, da pokažejo svoje znanje. Tekači bodo v Zakopanah (Češkoslovaška) od 22. do 26. februarja, morali prestat splošno preizkušnjo, in to prav v kraju, kjer bodo prihodnje leto tekme za svetovno prvenstvo. Da bo tu zbrana vsa svetovna elita, ni treba posebej poudariti, saj si bodo vsi hoteli ogledati smučišča, prog in klimo v kraju, kjer se bodo čez leto dni ponovno srečali, a takrat za največjo lovoriko.

Skakalci se bodo sredi marca pomerili na Holmenkol-Renski skakalnici v najvažnejši tekmi leta 1961. Drsalci, ki so se letos v Berlinu že srečali v tekmah za evropsko prvenstvo v umetnem drsanju, se bodo zbrali 22. februarja v Pragi na tekmah za svetovno prvenstvo. Hitrostni tekači so se v začetku februarja srečali v tekmah za evropsko prvenstvo v Helsinkih (moški) in v Tonsbergu na Norveškem (ženske). Tekmovanja za moško svetovno prvenstvo

pa bodo konec tega tedna v Göteborgu. Od zimskih športov bodo posebno zanimiva tekmovanja za svetovno prvenstvo v hokeju na ledu, ki bodo od 2. do 12. marca v Svici (Lausanne in Genf).

Istovrstno se bodo odvijale tudi tekme za svetovno prvenstvo v malem rokometu. Tekme bodo v Zahodni Nemčiji.

SVETOVNO PRVENSTVO V PEKINGU

Spomladansko sezono bodo otvorili igralci namiznega tenisa, in sicer v Pekingu v tekmah za svetovno prvenstvo (5. do 14. aprila).

Zadnje dni aprila (od 28. aprila do 10. maja) bodo v Jugoslaviji nastopili najboljši košarkarji Evrope.

V marcu in aprilu se bodo začele kvalifikacijske tekme za svetovno nogometno prvenstvo. To bo izredno zanimiv boj številnih nogometnih enastorice po vsem svetu, da med seboj izberejo trinajst ekip, ki pojdejo na zadnje tekmovanje v Čile. Trije udeleženci so pa že znani: Čile, Brazilija in Argentina.

V juniju bomo imeli tekme za dve evropski prvenstvi: od 2. do 10. bodo srečanja v boksu ter hkrati telovadna tekmovanja (ženske) v Leipzigu.

Tudi atleti bodo imeli polno zasedeno sezono. Čeprav ne bo tekem za kakšno prvenstvo, se bodo kljub temu vršila razna tekmovanja: Nurmijeve igre v Turku, Kusoczijski memorial v Varšavi in Roszickyjev memorial v Pragi.

Igralci tenisa bodo imeli od 26. junija do 7. julija znani Wimbledonski turnir, največje teniško tekmovanje amaterjev na svetu.

V juliju bo osrednji mednarodni dogodek lahkoatletski dvoboj med ZDA in SZ, ki bo 18. in 19. julija v Moskvi. Po dvoboju z Rusi bodo atleti ZDA

imeli še dve uradni srečanja, in sicer z Nemčijo in Veliko Britanijo.

Od ostalih tekmovanj omenimo, da bodo julija v Mijanu tekme za svetovno prvenstvo v sabljanju ter v Dresdenu srečanja za svetovno prvenstvo kanutistov. Ta mesec bodo še tekmovanja za evropsko prvenstvo v jadrnanju, ki bodo v Warnemundenu.

EVROPSKA PRVENSTVA

Ze v avgustu se bodo pomerili veslači (Praga) in telovadci (Luksemburg).

Zanimiva prireditev tega meseca bo tudi meddržavni dvoboj v plavanju med ZDA in Sovjetsko zvezo.

V septembru bodo na sporedu kolesarji. Od 2. do 3. septembra se bodo v Bernu zbrali na dirki za svetovno prvenstvo v cestni vožnji. Od 26. avgusta do 3. septembra pa bo v Sofiji Univerziada — športna manifestacija študentov vse Evrope.

Do konca leta nam ostane le še eno svetovno prvenstvo, in sicer v dviganju uteži, ki bo od 4. do 9. septembra na Dunaju.

Iz Gorlske

PASTIRSKI OBISK

Te dni, do nedelje, bo goriški nadškof opravil pastoralno vizitacijo v župniji Placuta v Gorici. Vodijo jo frančiškani, ki so bili svoje dni na Katanjevici. V fari živi tudi dosti Slovencev. Zanje ima mašo in govor vsako nedeljo ob deseti uri ravnatelj Alojzijevišča g. Eržen. Med patri zna nekaj slovenščine v spovednici samo eden. Pri omenjeni vizitaciji je napovedan tudi nagovor g. nadškofa v slovenščini za slovenske vernike. V ponedeljek in torek bo nadškof obiskal vse zavode v fari, katerih je precej; med temi tudi Alojzijevišče. Prav bi bilo, da bi ob tej priložnosti tudi slovenski verniki izrazili svoje želje.

12.

Priredil R. B.

STRTA SRCA

Sklonila se je po pismo, a se je zrušila v nezavesti na beli papir.

Ali je bil le slučaj, da je Riko Vonder šel tudi danes po isti poti, koder je hodil pred meseci, ko je srečal Rudija Vrhovca?

Ne, ni bil slučaj. Takrat je slučajno zvedel o poroki Adrane z dr. Ferjanom. Danes je pa popolnoma namerno ubral isto pot. Upal je celo, da bo srečal Vrhovca. Namestval mu je povedati, kar je zvedel. Vrhovec pač ne bo sedaj tako trdosrčen, saj je vendar oče. Prišel je že skoraj do Vrhovčeve vile. Odkar je zvedel o pretresljivi nesreči, mu ni dalo miru. Saj je komaj poznal mlado gospo, Vrhovčevu hčer. Slutil je tudi, da sta si oče in hči daleč narazen.

V »Večernem obzorniku« je bral osmrtnico o zvestem dopisniku lista Ferjanu. Prijatelj iz uredništva mu je podrobno razložil, kako se je smrtna nesreča dogodila. Zato je sklenil, da bo znanca Vrhovca nekoliko prijel, naj se zavzame za zapuščeno hčer, ki je zgubila moža. Nerodno mu je bilo stopiti v hišo. Ljubše bi mu bilo, če bi se slučajno srečala.

Res je od daleč ugledal prijatelja. »Aha, Rudi, čuden slučaj; že pred meseci sva se skoraj na istem kraju srečala,« je pozdravil prihajajočega.

»Saj res, Riko,« je odgovoril gospodar. »Skoraj tukaj, pa je že leto minilo. Bil je tisti dan...« Umolknil je, ostrga guba se mu je zarezala preko čela. »Odkrito vprašanje, Riko, ti mi pa prav tako odkrito odgovori.« Vprašujoče je pogledal prijatelja. »Takrat, ko se je poročila, si slučajno prišel naproti. Sedaj si se morda tudi slučajno namenil k meni — zaradi nje?«

Riko Vonder je prikimal. »Odgovarjam, da! S tvojo hčerko nisem govoril. Morda

bi Adrane niti ne spoznal več. Sumim pa, da so med vama neka nesrečna naključja, ki bi jih morali odstraniti.«

»Sumiš pravilno, Riko,« je mračno odvrnil Vrhovec. »Tudi Jaz vem, kaj se je pripetilo. Bral sem osmrtnico. Ti pa prihajaš, ker se nahaja v potrebi...?« Jeza je zvenela iz njegovih besed.

»Molči, Rudi,« mu je padel v besedo Vonder, »saj je tvoja hči. Treba je odpustiti ali vsaj znati pozabiti.«

»Pozabiti? Težko je pozabiti... in če bi vsaj mogel.« Zastrmel se je v prazno. Čez hip je vprašal: »Kje pa stanuje?« »V Dvorski ulici, dvajset.« Zapomnil si je nastov, čeprav ni bil še nikoli pri njej. Zbolelo ga je pa, da niti oče ne ve, kje živi hči.

»Moram iti, Riko,« Vrhovec se je kar brez pozdrava obrnil.

Prijatelj pa je olajšan vzdihnil v upanju, da ni bila njegova pot popolnoma zaman.

—0—

Adrana še ni prebolela bridkosti, da se je njen Oskar vrnil domov, ne kot srečen družinski oče, marveč mrtev. Ni še skoro doumela, da je z malo Delico ostala sama na svetu. Ostali so ji samo spomini in slika dragega. Kot že tolikokrat, je tudi danes stala pred njo.

Zatopljena sama vase ni slišala korakov po stopnicah. Ko je pozvonilo na vratih, se je zdrznila. Ali naj gre odpret? Vsa je bila objokana. Spet je pozvonilo. Morda pa je kako važno sporočilo? Nehote se je

Adrana nasmehljala. Trpek nasmeh. Kdo neki naj ji še kaj važnega sporoča?

S trudnim korakom je šla odpirat. Skozimotno šipo na vratih je opazila obrise moške postave. Neki sel...?

Odpre vrata. »Oče... ti...?« ie odskočila.

»Da... jaz sem,« je godrnjavo odgovoril. »Odlučil sem se, da pogledam k tebi, ko se je vse tako zgodilo, kot sem že naprej videl...« Pogledal je hčer vso prepadeno in že se je zganilo v njem, da bi ji rekel tolažilno besedo. Še isti hip se mu je srce spet zakrknilo. Saj jo je svaril. Ne bi si bila nakopala gorja, če bi ga poslušala.

»Prosim, oče, vstopi,« ga je naprosila v solzah.

Vrhovec je trdo stopil v sprejemnico. Ogledoval si je skoraj elegantno urejeno stanovanje, a ni zinil besedice.

»Si v stiski sedaj, Adrana,« je pretrgal molk.

»V stiski, da, ...trpim duševno... tudi moj otrok. Glas se ji je tresel v joku. Oče se je pa spet zakrknil.

»Otroka imaš... tako?« je zategnil glas.

»Tu poleg v sobi... gotovo spančka, malla Delica.«

(Dalje)

38

Za
našen
a
i
m
l
a
i
š
eP
o
t
vn
e
z
n
a
n
oSamuel
ScowillMiki
Muster

325. Ko so vsi debelo gledali njeno ravnanje, je neprisiljeno dejala: »Jim sicer nikoli ni prav dobro obvladal Morsejevih znakov, vendar upam, da me bo razumel.« Pokazala je tovarišem žepno ogledalce, ki ga je držala v roki in vanje lovila odsev sončnih žarkov. »Razumel bo!« je navdušeno pritrtil Peter, profesor pa je pokimal.

326. Ko se je začelo sonce vesiti proti zahodu, sta se Jim in Hen v družbi čete krepkih Indijancev vzpenjala proti visokemu staremu mestu. V prvi vrsti je med njima jezdil ponosen Indijanec, veljak med svojimi rojaki. Bil je redkobeseden. Sovražno se je oziral proti stari utrdbi. Tudi Jim in Hen sta molčala.

327. Jim je med ježo premišljeval o dogodkih tega dne. S Henom sta dolgo zaman iskala pomoč po neobljudeni pokrajini, šele proti večeru sta naletela na skupino indijanskih pastirjev. Sprejeli so ju zadržano, vendar dovolj vljudno, saj je bila tudi njim Jimova kačja koža dobro priporočilo. O pomoči sprva niso hoteli nič slišati.

328. Indijanci so pripadali plemenu Ararov. Hen je za silo govoril njihov jezik, zato je bil Jimu za tolmača. Jim je prosil in rotil, pripovedoval o stiski svojih tovarišev in o bolni prijateljici. Toda gostitelj ni pregovoril. Ko je že skoraj obupal, se je zgodilo čudo. Takrat, ko je pripovedoval o zasledovalcu, možu z brazgotino.

329. Gostitelju je zaigralo zanimanje v očeh. Prosil je, naj mu zasledovalca natančno opiše. Ko sta mu Hen in Jim opisala Brazgotinca, je gostitelj odločno vstal. Iz grla se mu je izvil ukazovalen klic in ob njegovem šotoru so se zbrali vsi Indijanci. Gostitelj jim je nekaj ognjevito pripovedoval. Kmalu so se razpršili.

330. »Z vama pojdemo, jaz in vsi moji ljudje!« je pojasnil Jimu in Henu. Ni jima dal časa za začudenje, že so njegovi tovariši privedli konje. Sredi noči so odrinili proti staremu mestu Inkov in jezdili vztrajno, brez besed in brez pojasnil. Jimu se je zdelo gostiteljevo ravnanje čudno, vendar je bil zadovoljen, da ga je uslišal.

331. V misli zatopljen se je Jim večkrat ozrl proti visokemu mestu. Skrbelo ga je, kako se godi prijateljem. Nenadoma je zapazil, da se je na vrhu gore, tam, kjer je stal visoki stražni stolp, nekaj zablislilo. Najprej je mislil, da se košček kremenjaka blešči v sončnih žarkih, potem pa je opazil, da se bliskanje ponavlja.

332. Pozorno je sledil bliskanju in ugotovil, da se ponavlja v pravih presledkih. Spomnil se je Morsejevih znakov in kmalu razbral, da bliskanje poziva pomoč. Dvignil je roko in zakričal: »Naši tovariši so v stiski, prosijo nas za pomoč!« Hen, ki mu je bil profesor tudi že razlagal o Morsejevi abecedi, je verjel.

333. Svojemu uglednemu spremljevalcu sta, kakor sta vedela in znala, razložila pomen znakov. Vodnik je začel z resnim, nestrpnim glasom priganjati svoje ljudi k čim hitrejši ježi. Kljub nevarnosti in naglici je moral Jim občudovati vzdržljivost in spretnost indijanskih konj, ki so stopali po ozkih skalnih sticah varno kot po široki cesti.